

ילמד ענוים דרכו - שנה א

היחס לטועים בעיקרי הדת (ג)

הרב רן כלילי

1. שו"ת משיב דבר לנצי"ב ח"א סימן מד

(א) והנה המעריך הורו והוגו עצה להיות נשמר מדור זה להיפרד זה מזה לגמרי כמו שנפרד אברהם מלוט.

במטותא מן המעריך **עצה זו קשה כחרבות לגוף האומה וקיומה**, הן בשעה שהיינו באה"ק וברשותנו כמעט בבית שני **נעתם ארץ וחרב הבית וגלה ישראל בסיבת מחלוקת הפרושים עם הצדוקים**. וגם הסב מחמת שנאת חנם הרבה שפיכות דמים מה שאינו מן הדין. היינו - בשעה שראה פרוש שאחד מיקל באיזה דבר - אף על גב שלא היה צדוקי כלל אלא עשה עבירה, מ"מ מחמת שנאת חנם היה שופטו לצדוקי שמורידין אותו, ומזה נתרבה שפיכות דמים "בהיתר ולשם מצווה" בטעות וכבר רמז על זה בתורה (במדבר לה, לד) כמבואר בהעמק דבר והרחב דבר. **וכל זה אינו רחוק מן הדעת להגיע ח"ו בעת כזאת גם כן אשר על פי ראות עיני אחד ממחזיקי הדת ידמה שפלוני אינו מתנהג על פי דרכו בעבודת ה' וישפטנו למינות ויתרחק ממנו ויהיו רודפים זה את זה בהיתר בדמיון כוזב ח"ו**, ושיחת כל עם ה' חלילה. - זהו אפילו אם היינו בארצנו וברשותנו.

(ב) ומכל שכן בשעה שאנו כבושים בגולה ושה פזורה ישראל בין אומות העולם... ישראל בעמים אין להם תקנה אלא להיות אבן ישראל, היינו שיהיו מחוברים **באגודה אחת**, אז אין אומה ולשון יכולים לאבדם. והאיך נאמר **להיפרד איש מרעהו ויבאו אוה"ע ושטפוננו מעט מעט ח"ו**.

(ג) שנית, הלא אפילו עם אוה"ע שרצון ה' שנהיה נפרדים מהם ולהיות בדד כדכתיב: "ה' בדד ינחנו"... ואחר כל זה היה קשה עלינו להתרחק מהעובדי גילולים משום **שהוא נגד טבע בני אדם להתחבר עם רעים**, בין טובים בין רעים. ואיך אמרנו לבנינו להיות נפרדים איש מאת רעהו בכל הליכות עולם לנו.

(ד) אלא אם באנו לחזק את הדת בקרבנו ושלא ירף בלבנו ובלב בננו, עלינו להתבונן מדורות הראשונים, כדכתיב: "מזקנים אתבונן", והנה בשעה שראה יחזקיהו המלך הצדיק שנתרופפו עמודי ויסודי הדת בימי אחז, מה עשה? **נעץ חרב בביהמ"ד** ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב... כך עלינו לעשות! **להחזיק הדת להרבות תורה בבתי מדרשים ולעשות כל תחבולות שאפשר שיתעסקו בתורה ברבים**, ולא לדקדק אם חברו לומד לשמה או שלא לשמה...

2. יומא ט, ב

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? **מפני שהיתה בו שנאת חנם**. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלוש עברות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

3. רש"י שבת לב, ב

שנאת חנם - **שלא ראה בו דבר עברה שיהא מותר לשנאותו** - ושנאו.

4. תוספות פסחים קיג, ב

שראה בו דבר ערוה - ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצווה בשונא, כדי לכוף את יצרו, והשתא מה כפיית יצר שייך כיוון דמצווה לשנאתו? וי"ל כיון שהוא שונא, גם חברו שונא אותו, דכתיב (משלי כז): "כמים הפנים לפנים - כן לב האדם לאדם" ובאין מתוך כך לידי שנהא גמורה, ושייך כפיית יצר.

5. העמק דבר לנצי"ב, הקדמה לבראשית

בשירת האזינו על הפסוק "צדיק וישר הוא" - דשבח "ישר" הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחורבן בית שני, שהיה דור עיקש ופתלתול. ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן, מפני שנאת חינוך שבלבם זה את זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי זה לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית. ועל זה היה צידוק הדין, שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם, ולא בעקמומיות. אע"ג שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות ישוב הארץ.

6. הרחב דבר לנצי"ב במדבר לה, לד

עיון מה שכתבתי בספר דברים בשירת האזינו בפסוק: "שחת לו וגו' דור עקש ופתלתול" - דחורבן ראשון חרב מפני שפיכות דמים באיסור - כמו ע"ז וג"ע, ובית שני חרב מפני שפיכות דמים בהיתר, שכסבורים היו שמצווה להרוג את חברו, שהוא צדוקי וכדומה.

וישעיה הנביא (א,כז-כח) אמר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. וּשְׁכַר פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים יַחֲדוּ וְעוֹזְבֵי ה' יִכְלָו". פי' החוטאים בשוגג, בהוראת היתר ונקראו גם פושעים כדאיתא בב"מ ספ"ב על מקרא דישעיה "הגד לעמי פשעם - אלו ת"ח ששגגות נעשו להם כזדונות" כו'. הכא נמי ההורג נפש בשגגת מחשבה הרי זה פושע וחוטא יחד. וההורג נפש בזדון הרי זה "עוזב ה'". על זה אמר דשבר של פושעים וחסטאים יחדיו וגם שבר עוזבי ה' - יכלו. שלא יהיו שתי הכתות אלו בישראל... שיש מחריבי ירושלים שהם יראים את ה' ומצפים לשובו (של משיח) בכל יום...

7. מהרש"א חידושי אגדות מסכת ראש השנה יח, ב

חזרנו לצום בחורבן בית שני, וקאמר "בזמן שיש שלום" כו' נקט במלתיה "שלום ואין שלום" - רצה לומר דוק בסיפא דהאי קרא: "והאמת והשלום אהבו", רצה לומר דלא יהיה לששון ולשמחה רק עד זמן שאמת ושלום אהבו, אבל באין עמכם אמת ושלום - תחזרו לצום. דהיינו בבית שני בזמן החורבן, כמ"ש בפ"ק דיומא: "בית שני שהיה בו תורה וגמ"ח מפני מה חרב? מפני שהיה בו שנאת חינוך". וז"ש מסיפא דקרא: בזמן שיש ביניכם שלום - יהיה לששון ולשמחה, אין שלום - דהיינו בחורבן בית שני שהיה בו שנאת חינוך - תחזרו לצום.

8. העמק דבר על ויקרא כו, לז

"וכשלו איש באחיו כמפני חרב" - עוד תהיה השגחת ה' לרעה, שהרי טבע הגרים לאהבה זה את זה (פסחים קיג). וא"כ היה ראוי שפגיעתם זה בזה לנחת. אבל לא כן יהיה עמם, אלא תהיה פגיעתם זה בזה במכשול, כמו שפוגע בחרב. אמנם אפשר שיהיה כן בטבע אם יש גזרת המלכות להבריחם זה מזה כדי שלא יעשו קשר ומרידה והיה אפשר להאמין שהוא טבע. אבל לא כן "ורודף אינו" ומכל מקום יהיו נכשלים זה בזה כמפני חרב. ובזה יגיעו עוד ש"לא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם" - שיהיו מבוזים בקרב האומות, בראותם כי שנאת חינוך גוברת בהם במסירות, ואין איש מבקש מהם זאת.

9. הרמב"ן באגרת ההגנה על ספרי הרמב"ם סעי' ה - יז

והנני מעיד עלי - לפני רבותי - שמים וארץ, כי שמענו ממגיד אמת, שבכל ארצות מלכות תימן, קהילות רבות עוסקים בתורה ובמצוות לשמן, והיו מזכירים שם הרב (=הרמב"ם) בכל קדיש וקדיש: "בחייכון וביומיכון ובחיי דרבנא משה בן מיימון" - אשר האיר עיניהם בתורה, והעמידן בקרן אורה, לבטל מהן גזרות קשות, וכבוד המס, כי היו כטיט חוצות מרמס, ומעליהם עול מלכות הרים, ויחלו מעט ממשא מלך ושרים.

וקהילות האלה - בשומעם את דברי האלה (=החרם) היוצאת (מכם), **הלא יפרקו עול המורא! ויגלו פנים בתורה! להתריס כנגד רבני צרפת ידברו** (לזלזל בכבוד המחרימים), ואיש את רעהו יעזרו, לחזק מתנים ולאמץ כוח (=יוציאו כרוזים לחזק את לימוד ספרי הרמב"ם)! על דברי הרב הגדול ולומדי בספריו יאמרו: חזק! והברק כמראה הבזק! להחזיק ידיים ולהוסיף ישיבה עוד, ולאמץ מאוד!

(ו)**תעשה תורה כשתי תורות**, וכל ישראל שתי חבורות! אלה ישפטו בעמק יהושפט, ואלה יבואו ונחו בנחלי הבתות (=העמקים), ושנתה ישתו (גם מי) אשר אין משפטם לשתות (=שאלמלא המחלוקת לא היו לומדים ספרים אלו שאינם מתאימים להם). אלה יעמדו על גזרתכם, ואלה לא יחושו על מעלת תורתכם! ...

והנה קהילתנו חסים על כבוד הרב הגדול (=הרמב"ם), **ומקנאים לו קנאה גדולה**, לכבוד תורתו וחסידותו, ואת יקר תפארת גדולתו. **לא מהיותנו פוסחים על שתי סעיפים**, לסור מני דרך מני אורח רבותינו היפים, אל הבלי פילוסופים...

לכן רבותיי, **שימו דעתכם להיותכם בהסכמה** (שהחרם לא יביא למחלוקת כלפי תורתם), ותהי לכם לחכמה, כי עיני כל ישראל עליכם, לקחת קל וחומר מכם, להודיע דעתכם לציבור: הראוי ברמז - ברמז, הראוי בדיבור - בדיבור, והראוי לחכם - לחכם, והראוי לבור - לבור¹. **פן תצא דברתכם במחלוקת**, ותרעו ותשחיתו בכל הר קודשנו, **פן תקע נפשנו משלשלת הקבלה** (מפני שחכמי ספרד ימאסו בתורת רבני צרפת ויפסיקו ללומדה), והשרשרת תנתק, וחבל הכסף ירתק. כי יבררו רבים דרך לעצמן, כי תביאו בלבבם מורך, נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך. ועתה רבותינו הגדולים, המגדלים והפינות, ושרי המדינות, יחזרו לבכם על הראשונות, וכל שכן על האחרונות!

וידוע תדעו באמת ובבירור, **כי לא ישמעו הקהילות לחרם וארור**, ופני כולם קיבצו פארור (=הושחרו פניהם כמו פני הקדרה השרופה), בגזרתכם (=בגלל גזרתכם) לגנוז ספרי הרב הגדול לעזוב כל איש מאווייו, **הפורש מהם כפורש מחייו! כי מהם ילמדו! ובהם יעלו וירדו! ומי על (=במקום) יסודי תורתו וספרי חמדתו - יקח מכם עמדתו?**

לכן רבותינו, חושו למניינם! **והונו מתונים בדינם!** החרם יותר, והאלה היוצאת תופר - בתרועת שופר (=שיפורסם הדבר). (ומן הצד השני -) השמתא במניין אחר (=הנידוי והחרם של חכמי פרוביניצה כלפי רבי שלמה מן ההר) תבוטל, והנידוי - לכל רוח יזרה, טוט אסר טוט שרי (=הקול שאסר הוא הקול שיתיר).

10. מאמרי הראי"ה עמ' 58

כל יסוד הרעיון של הוצאת פושעי ישראל מכלל האומה, **הלא הוא רעיון פסול ודרך מינות ממש**, כסתם משנה דמגילה כה: "האומר יברכוך טובים - הרי זה דרך מינות" ופירש רש"י שם שאינו כולל רשעים בשבחו של מקום. וחכמים למדו בכריתות ז': מחלבנה שריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, שמצריכן הכתוב בהרצאתן להיות באגודה אחת... והעיקר הוא כפרש"י ותוס', **דו"ל דרך מינות להוציא את הפושעים מן הכלל...**

וביחוד תמה אני על הרבנים הללו, איך העלימו את עיניהם מכל שיטתו הקדושה של גדול העולם רבינו מהר"ל מפראג ז"ל, שכל ספריו הקדושים וביחוד ספרו נצח ישראל, סובב הוא על היסוד העיקרי הזה, שהוא ממש יסוד הייחוד והאמונה, **שאחדותם של ישראל בחירתם וקדושתם הכללית**, הוא דבר שהוא למעלה מכל מעשה ומכל בחירה אנושית, ושום חטא ועוון ושום דעה ושום עבודה זרה, ושום כפירה בעולם, אינה יכולה לפגום בקדושת האחדות הכללית של עם ה', שבחירתם הקדושה היא מצד העילה-השם יתברך, ולא מצדם, שהם עלולים להשתנות ח"ו. **והמינות (=נצרות) ביסודה היא**

¹ כוונת הרמב"ן שבמקום חרם כללי ראוי להמליץ להמון העם ללמוד ספרים אחרים מאשר את ספרי הרמב"ם, ולרמוז שרק מי שראוי וחכם ילמד את הספר בצנעה, ולהחרים את מי שמלמד ומפיץ את דבריו בפרהסיא. ולחכמים אלו - לברר עמם בסוגיות הנלמדות בספר באילו סוגיות הם מסכימים עם הרמב"ם, ובאילו הם חלוקים עליו. וכך עשה הרמב"ן בעצמו: קיבל את הרמב"ם והעריצו, ובמקביל התווכח וחלק במקום שראה לנכון לחלוק.

דף מקורות

היא שכפרה בעיקר הקדוש הזה, והוציאה בכוח הטומאה של הכפירה הזאת לתרבות רעה את הנחשלים שבנו... ובשביל כך נקראו המינים הרשעים הללו, הם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, וההולכים בדרכיהם הרעים וספריהם וגליונותיהם הפסולים, בשם: "המטיילים איבה ותחרות בין ישראל לאביהם שבשמים" (שבת קטז).

וברור לי הדבר שמיד ששימו על לבם חכמי דורנו הוותיקים, המתאמצים לגדור את כרם ה' בית ישראל, לדברים היסודיים והקדושים הללו, מיד יגדרו את הפרצה של הדעה הרעה והמוטעית הזאת, שבעוונותינו הרבים התחיל ארס המינות שלה לצודד נפשות ולפעפע בלבבות של אנשים תמימים הקרואים והולכים לתומם, ויכריזו ברבים את הקריאה הגדולה והנצחית, הכתובה בתפילין דמרי עלמא: "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". וכך דברי הזוהר ויקרא צג,ב, המוסיף על זה: "ודאי בארץ הם גוי אחד, עמה אקרון אחד ולא אינון בלחודייהו".

11. אורות התחייה פרק כ

מחלוקת הדעות על דרך הדרכת הכלל, אם בזמן הזה, שרבו פריצים נושאי דגל ההפקרות ביד רמה, ראוי להפריד את האומה, שהכשרים נושאי דגל שם ה' לא יהיה להם שום יחס עם פורקי העול הפושעים, או שמא כוח השלום הכללי מכריע את הכל - כל עקרה של פלוגתא זו באה מפני השפלות הכללית, שעדיין לא נגמרה הטהרה לגמרי ביסוד האופי של האומה, מצד חיצוניות נפשה, והיא מטרת והולכת. **אלה הכתות יחדיו הנן בזה במדרגת שתיים נשים זונות שבאו אל שלמה:** הדיבור "הביאו חרב" - ניסיון הוא מחכמת-להים שבמלכות ישראל: **אותה הראויה להידחות, היא הטוענת: "גזורו"**, ובהתמרמה מבלטת היא את אמיתת הטינא שבלב שהיא חשה בעצמה, שכל עניינה הוא רק "גם לי גם לך לא יהיה, גזורו!", והאם הרחמנייה, אם האמת, אומרת: "תנו לה את הילוד החי, והמת אל תמיתוהו", ורוה"ק צווחת: "תנו לה את הילוד החי, היא אמו!".

אין קץ לרעות הגשמיות והרוחניות של התפרדות האומה לחלקים, אע"פ שפירוד גמור - כהעולה על לב המנתחים באכזריות - אי אפשר הוא והיה לא יהיה. זאת היא **ממש מחשבה של עבודה זרה כללית**, שהננו בטוחים עליה שלא תתקיים, "אשר אתם אומרים: היה נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן, חי אני נאם ה' -להים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם!". וככל מחשבה של עבודה זרה היא מחריבה ומדאיבה - אפילו כשלא באה ולא תבוא לידי מעשה. יסוד צדקת הצדיקים בכל דור ודור נתמך הוא גם ע"י הרשעים, **שעם כל רשתם כל זמן שהם דבוקים בחפץ לבם לכללות האומה, עליהם נאמר, "ועמך כולם צדיקים"**, וחיצוניות הרשעות שלהם מועילה היא לאמץ כוחם של צדיקים "כדורדיא לחמרא", **והפירוד המדומה - חותר הוא תחת יסוד הקדושה כולה**, כמעשה עמלק שזנב את הנחשלים, פליטי העגן, "שלח ידיו בשלומיו, חלל בריתו".

12. מהר"ל נתיבות עולם, נתיב הצדקה, פרק ב

ואם מעלים עיניו כאילו אינו אחיו - **הרי הוא פורש מ ישראל שהם עם אחד, ובשביל ישראל הם עם אחד יש להם -ל אחד**,² וכמו שאנו אומרים: "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", ולפיכך אם מעלים עיניו מן הצדקה ואינו מרחם על ישראל - הרי הוא יוצא מן מה שישאל הם עם אחד והם לאל אחד. **והיציאה מן האחדות נחשב כאלו דבק בעבודה זרה לגמרי שהוא יוצא מן האחדות**. ולפיכך כתיב לשון עבודה זרה בפסוק זה דווקא שכתוב: "פן יהיה דבר עם לבבך בלייעל ורעה עינך באחיר האביון", שכוונת הכתוב שכיון שהוא אחיר והוא אביון יש לך לרחם עליו ואם לא יעשה דבר זה הוא בלייעל שהוא עובד עבודה זרה. ופירוש זה אמת, כמו שיתבאר עוד.

² דרשות המהר"ל, דרוש לשבת הגדול: "אמנם נמצא בעולם גם אחדותו יתברך מצד שמעידים על אחדותו אחר שנברא העולם, הם ישראל שהם מעידים על הש"י שהוא אחד, כמו שאמר: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", ומאחר שישאל גוי אחד בארץ - הם מעידים על הקב"ה שהוא אחד.

דף מקורות

13. מאמרי הראי"ה, שם: 3

ואם כי ראו גדולי הדורות בדורות שלפנינו **כשקמו רשעים** (=רפורמים) **לקעקע ביצתם של שונאי ישראל מן העולם, ורצו להידמות להאומות בכל מעשיהן ולהתקרב לשמד רח"ל ממש**, והורו הגאונים גדולי ארץ ז"ל להיבדל מהם, הלא היתה עיקר כוונתם מפני שהפושעים הללו התחילו **לקצץ בנטיעות של האחדות אשר לכלל ישראל**, ורצו להחריב ממש את האומה ביסודה, במה שעשו ציביון מיוחד בענייני הדת, ובמחיקת שם ציון וירושלים מתוך התפילה, והתחזקות של דרכי הגויים, בבניין בתי כנסיות ושליחות יד בהוראות איסור והיתר וכיו"ב. וא"כ היה הרעיון של הפירוד של הגאונים ההם זצ"ל ממש **כדי לחזק על ידו את אחדות האומה כולה**, שממילא **עיי"ז גם הפושעים נכנסים אל הכלל**. אבל לומר שיש דעה קבועה **שפושעים שאומרים שישראל הם גוי אחד**, ושצריכים הם לשמור את הצביון של האומה בתור אומה מיוחדת ואחדותית, אע"פ שהם טועים עדיין בהרבה דברים מפני חשכת הגלות – להחליט שהם יוצאים מכלל ישראל, ושאינן האומה כוללת כי אם את הטובים והצדיקים לבדם – הרי היא דרך מינות! כפשטא דמתניתין לפירש"י ותוס', ודעה פסולה ואסורה לבוא בישראל היא, אליבא דכו"ע. ובוודאי לא יתכן לומר ש"מה שהוא אליבא דרש"י ותוס' והכרעת גדול גאוני בתראי הטורי אבן ז"ל דרך המינות ח", יהיה לדעות אחרות חלילה דרך הקודש ודרך צדיקים" – רחמנא ליצלן מהאי דעתא.

ומפורש אני אומר, שאין אני מדבר כלל על דבר ההנהגה המעשית, איך להתנהג בפועל בסדרי הקהילות, שזהו דבר שצריך להימסר לחכמים הקרובים גדולי המדינה, ולכל גדול וגאון בעדתו, שישקלו במשקל צדק, באיזה אופן יכון יותר דרך ה', **לטובת הכלל, ולטובת התורה והיהדות האמיתית בישראל בקדושה ובטהרה...**

ויש אחרים התולים את עצמם במאמרי הזוהר הסתומים, המדברים לפעמים על דבר העניין של הערב רב, והתפרדות שלהם מכלל ישראל, לפני הגאולה השלמה, והם לוקחים את כל דברי הסודות הקדושים הללו, שהם עומדים ברומו של עולם, דברים כפשוטם, ומרבים על ידי זה מחלוקת בישראל, והם לא ידעו ולא יבינו. **כי היסוד של הסימן של הערב רב, הוא בנוי בדבר המידות הטהורות היסודיות של ישראל בכלל**, וכמו שאמר דוד, על הנתינים והגבעונים: לא מזרע ישראל המה. שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים, בישנים, גומלי חסדים, כל מי שיש בו שלושה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו, ומכלל הן אתה שומע לאו – ביבמות עט. **והמידות הקדושות הללו אינן בעיקרן תלויות בבחירה**, כי הן בכלל המתנות היקרות והטובות שנתן הקב"ה לישראל בחסדו, וכלשון הירושלמי בקידושין ד,א על סוגיא דהרחקת הנתינים דהתם: שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, רחמנין, ביישנין וגומלי חסדים, וכהא דביצה לב: בעובדא דשבתאי בר מרינוס, דאמר: "הני מערב רב קאתי, וכל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל שאינו מרחם על הבריות, בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו". ועיקר הסימן היסודי של הזוהר הוא כמ"ש בבראשית כה,ב בענייני הסוגיא דערב רב שם, **שהם אינם חוששים לטובת ישראל, והם נוטים לאומות העולם יותר מלישראל**. אם יחזון לישראל בדוחקא – מתרפין מיניהו, ואית לן רשו לשיזבא לון ולא בעאון, ומתרפין מאורייתא ומאלין דמשתדלין בה, למיעבד טב עם עובדי כו"ם.

ועוד סימן לערב רב, **שהם מזלזלים בתלמידי חכמים**, שעל שם כך נקראו ענקים לגריעותא, דמזלזלין לאלין דאתמר בהון ענקים לגרגרותיך. ובוודאי כך הוא המידה של כל אלה **ששונאים את האומה בכלל, וכופרים בסגולותיה, שהם מבזים את התורה ותלמידי חכמים ביסוד דרכם הרעה**. מה שאין כן אלה המודים בסגולת האומה, אע"פ שיהו עדיין רחוקים מקדושה בדרך אמת, מ"מ עלולים להכיר ולידע שהתורה היא נשמתן של ישראל, ומתפארים הם עכ"פ לפי מושגם "בספרותנו

³ "מתנשאים אנו מעל כל מחשבות השיטנה, מעל כל השטחיות שבמוסרים ובמאמרים המעוררים כעס ושנאת אחים, ומלאי רצון ושקויו טל חסדים אדירים, הננו שבים לחבק בזרועות אהבה את כל הנשמה לבית יעקב **החפצה לראות בשמחת גויינו ולהתהלל עם נחלתנו**" ("ערפלי טהר", עמ' צו-צז; שמונה קבצים ב,רעד). "ואפילו מפלגות של דעות מחולקות בדרכי המוסר וההנהגה, במדיניות או בעבודת ה', מביאה כל אחת תועלת וטובה... אמנם כל זה אינו מדובר כי אם בשיטות ומפלגות כאלה **שאינם נוגעים בחיי העם העיקרי להורסו**. אבל **הכיתות הרעות העומדות בישראל לפעמים להרוס תורה ומצוות שהם בית חייהם של ישראל, הם אינם נולדים מטבע רוח הכללי של העם**... כי הכיתות הנוגעות בחייהם של ישראל לשום איבה בין ישראל לאביהם שבשמים, לבטל אחדותן של ישראל וקדושתן ע"י מרידה בתורה בכלל, להשפיק בילדי ניכר ודעות רעות שהם כרקב לישראל, הם אינם פורחים מרוח העם... רק מרוח משחית חיצוני נולדו. על כן **לא יתדבקו בישראל להיות עצם מעצמי האומה, כי אם בהכינם להם מפלגה ושיטת כנה מסיגת, יתפרדו מעל אהלי יעקב ויטמעו בין העמים**, כי לא לה' המה, וכדברי חז"ל (ביצה לב): על כיו"ב 'הני מערב רב קאתו' או מסטרא דערב רב" ("עין איה", ברכות, פרק א פסקא קכד, וע"ע "עין איה" על שבת פרק ב פסקא פ)."

דף מקורות

העתיקה" ומכבדים אותה, וממילא מכבדים הם ג"כ במידה ידועה את לומדיה, וכשמתנהגים עמהם בנחת - כראוי לדברי חכמים שבנחת נשמעים - הם ג"כ נכנעים מפני הדר קדושתה של התורה, מפני שסוף סוף אחדותן של ישראל מאירה בהם איזו הארה מקודשת, וחפצים הם תמיד לעבוד דווקא בעד הכלל, ולא להתרפות מלעזור לישראל בשעת דחק. איך אפשר לומר על עם ה' אלה, שהם חלילה בכלל "ערב רב"? ה' ישמרנו.

וברור אצלי שע"י הנהגה של התקרבות וידידות, יהיו כל אלה המתקשרים עם הכלל באים בקרוב לתשובה, בתחילה במדרגה קטנה ובדברים מעטים, ואח"כ ישובו ברוח ה' תמים ושלם, ובגדולת הכרה וידיעה פנימית באור ה' מקור חיים...

14. כוזרי ג, מט

אמרם "עזרא תקן טבילה לבעלי קראיו" - לא הייתה חובה תורנית, אלא חובת טהרה ונקיות. ואם היו (הקראים) מקבילים זאת על עצמם לענין הנקיות - אין רע בזה, ובלבד שלא יקבלוה לתורה. שאם לא כן, הרי נעשו מתחכמים מתוך סכלותם, ומשנים בתורה, וגורמים למינות, רצוני לומר להתפלגות השיטות, אשר היא שרש הפסד האמה, וציאתה מתורה אחת ומשפט אחד.

פי הנה כל מה שמשקלים בו אנתנו מן המגעות, אף על פי שהוא מגנה, הריהו קל לעמת מה שתסבב דעתם מן המינות, עד שיהיו בתצר עשרה אנשים בעשור שיטות... ולפיכך אל תלך אחר טעמה וקשורה בענפי המצוות, שיפילוה בספקות מביאים למינות, ולא תספים עם חברך בדבר מהם, פי לכל אחד מבני אדם טעם וקש... יהנה זה גורם למינות ויאבד הכל.

15. צדקת הצדיק אות נד

עיקר היהדות – בקריאת שם ישראל. כמו שנאמר: "זה יאמר לה' אני... ובשם ישראל יכנה" - שלא יהיה לו רק מעלה זו שמכונה בשם ישראל - די.

ומצינו בריש פרק כלל גדול (שבת נח): גר שנתגייר בין האומות ומביא חטאת על החלב והדם והשבת ועבודה זרה - עיין שם, דלא ידע כלל שזה אסורה ואפילו על עבודה זרה ושבת! ונמצא שלא ידע כלל מכל התורה! ובמה הוא גר להתחייב חטאת? רק בקריאת שם ישראל - די.⁴ ובזה יובן מה ד"יהרג ואל יעבור" - על המרת דת להיות ישמעאל. אע"פ שהם אין עובדים עבודה זרה אפילו בשיתוף כנודע, וכן נזהרים על גילוי עריות ושפיכות דמים, ואין כופין כלל על אותן שלוש עברות דיהרג ואל יעבור. אבל המרת שם ישראל לבד, זה שקול ככל התורה כולה, וכנגד עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ועיין ברדב"ז מזה.

ולכן גם אצל ההמון, הוא פסול משפחה - שיש מומר במשפחה, ואין חוששין אם יש בה רשע גמור, העובר על כל עברות שבתורה, כל זמן שלא המיר.

וכן דורות הראשונים - היו עובדים עבודה זרה, ומכל מקום שם ישראל לא המירו. ועל זה נאמר: "חבור עצבים אפרים - הנח לו", שהם בחיבור אומה אחת, ולא נתפרדו להתחבר עם הגויים ולהיות בכללם.

16. אגרות הראיה ח"ב, תקנה

לפעמים מתגבר חושך כזה שמפסיק את הופעת הסגולה (=אהבת האומה והקשר עימה) גם כן. אבל זה אי אפשר כי אם במי שבא למידה זו להיות ח"ו שונא את ישראל, ודורש רעה להם בפועל ובציפיית הלב. כמו המינים שמפרש הרמב"ם בהל'

⁴ כמובן שיש לחלק בין דבריו לבין הדיון היום על הזהות היהודית כלפי חיילים לא יהודים שקשרו גורלם בגורל עם ישראל, כל עוד שלא התגייר - אין כאן אלא מסירות נפש עכשווית של אותו אדם, אבל הגיור זה אמירה של מחויבות לעם לדורות. ברית. משל לגבר שאוהב אשה ומשוגע אחריה אבל אחרי שבועיים זה יכול להיעלם. העמידה תחת החופה זה מחויבות וברית, וזה הגיור.

דף מקורות

תפילה שהיו מצירים לישראל, וגם זה היה קשה לחכמים מאוד לתקן (=להוציא אותם מהכלל), על כן הכריז רבן גמליאל: "כלום יש אדם שיוזע לתקן ברכת המינים", והוצרך לתקנה דווקא שמואל הקטן, שהיה נקי מכל מידה של שנאה, כמו שהיה מרגלא בפומיה: "בנפול אויבך אל תשמח", כדי שיוזעו ביסוד הברכה **דווקא על אותם שכבר איבדו את הסגולה כולה**. (כדי שלא יגרם מצב שיחד עם המצרים לישראל יוציאו גם מי שעדיין הסגולה בוערת בו, וכמו שתיאר הנצי"ב שקרה.)

ובדורנו נתרבו נשמות רבות, שאע"פ שהן שפלות מאוד בעניין הבחירה, ועל כן הם נגועים במעשים רעים רבים ובדעות רעות מאוד - ה' ישמרנו, מ"מ אור הסגולה מאיר בהם. ועל כן הם מחבבים מאוד את כללות ישראל, וחושקים בא"י, ובכמה דברים טובים ויקרים מהמידות שהם באים מסגולת ישראל בטבע נפשם - הם מצוינים בהם...

ועל אותם שכבר איבדו גם את הסגולה הפנימית שלהם לגמרי, אמר דוד המלך ע"ה: "הלא משנאיך ה' אשנא", ובדרך כללות מסרו לנו חז"ל סימנין על זה.

והמינים והכופרים - על פי רוב איבדו גם את הסגולה הפנימית (=עניין הבחירה מלמד על עניין הסגולה). ומידה זו נוהגת ברוב הדורות.

אבל דור של עקבא דמשיחא הם יוצאים מכלל זה, שהם כדברי תיקוני זוהר "טוב מלגאו וביש מלבר" (כלומר זהו דור שהכפירה והמינות אינם מלמדים על איבוד הסגולה! בניגוד לרוב הדורות). והם "חמורו של משיח" שנאמר עליו "עני ורוכב על חמור", והכוונה: כמו חמור, שמבחוץ יש בו שני סימני טומאה (=דעות כפריניות ומעשי עברה), אם כן הטומאה בולטת בו יותר מבחזיר וגמל וכיו"ב שיש בהם סימן טהרה אחד (חיצוני) עכ"פ, ומ"מ יש בו בפנימיותו עניין קדושה גם כן, שהרי הוא קדוש בבכורה. ועניין מה שהתורה אמרה על זה שם: "קדש לי (... וכל פטר חמור תפדה בשה)" - הוא גדול מאוד מאוד. וכן הן הנשמות של אותם שהסגולה הישראלית לבדה מתגלה בהם בעקבא דמשיחא. ולהם יש תרופה, אע"פ שיש בהם סירחון גדול, וחושך רב וכבד מאוד. אמר על זה רב יוסף: "ייתי ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה", ורב יוסף היה דרכו להביט על הפנימיות...

היחס לרפורמים היום:

במבט האמוני - מוציאים מהכלל את מי שעושה ביד רמה להכעיס, בתקופת הרש"ר היה מקום לחלק בין הרפורמה בגרמניה שהיתה אידיאולוגית ונאבכת בקיומה של האורטו' לבין הרפורמה הרכה במזרח. ובימינו, ברור שיש לחלק בין הרפורמים בתפוצות - שלרוב אינם אידיאולוגים, לבין הרפורמה בארץ שמשתלבת יחד עם תנועות אנטי דתיות שנאבקות בתורה המסורתית האורטו', ומנסה למשוך קהלים מהספרדים המסורתיים, מהחילונים ומהציונות הדתית.

במבט הלאומי - במאה ה 19 במקומות שהרפורמה ניסתה להציב אלטרנטיבה ולא היתה סתם חילונות - היה צורך להוציאם כדי לשמור על אחדות האומה. לאחר שנים, הרפורמה הכירה במדינת ישראל והצטרפה לציונות, ונראה היה שהיא חוזרת בתשובה ומעוניינת להשתלב באומה. אולם בעשרים שנה האחרונות התגלה שלא כך. הרפורמה הפכה בעולם לתנועה הקיצונית ביותר שנלחמת במדינת ישראל כמדינה יהודית, ומקדמת אג'נדות אנטי ישראליות להפיכת המדינה למדינת כל אזרחיה, יחד עם הבי.ד.א.ס, החמאס, הג'יהאד האיסלמי. מאבקים בחיילי צה"ל, בידוד ישראל, מאבק בהתנחלויות, מאבקים בזרות היהודית. זוהי תנועה שהדת שלה היא השוויון והחופש ועל כן היא נאבכת במדינה כמדינה יהודית. אם פעם היא רק התנכרה לציונות, היום היא פועלת במוצהר כדי לפרק את המפעל הציוני מבפנים. ההתבוללות הנעשית מתוך הסכמה רבנית לחיתון עם נוצרייה, הגיור הפתוח, המאבקים שהם מחוללים באומה במדינת ישראל שיוצרים מאבקים וסכסוכים, ויותר מכך: השתלבות שלהם בתנועות אנטי לאומיות ואנטי ישראליות - מוכיחים שהרפורמה בארץ נאבכת באחדותה של האומה, באופן מסוכן יותר מבעבר ועם כוח רב יותר מבעבר.

סיכום:

א. רפורמים רדיקאליים-פוליטיים שפועלים לאבד את מדינת ישראל ואת האומה - הם נחשבים כמינים מהסוג החמור ביותר, שעליהם נאמר שאינם מישראל והם כגוים לכל דבר. ובפועל היום יש להתנתק מהם ולא לשתף איתם כל פעולה, ולמעשה אין הם בכלל ישראל (מבחינה חברתית).

ב. רפורמים שאין מטרתם לאבד את האומה, אלא שכפרו בעיקרי הדת - הם נחשבים כמינים מהסוג "הקל": מצד אחד יש לפתח שנאה כלפי דעותיהם ומעשיהם ולהוקיע זאת, וודאי שלא לשתף פעולה בעניינים דתיים או עשות כל פעולה שתבטא

דף מקורות

לגיטימציה למעשיהם. מצד שני מצווה להשתדל לקרב אותם ולהשיב אותם בתשובה (ניתן ללמד אותם תורה אם רוצים לשמוע דעתנו אבל לא להיות בפאנל כשוויים) - כי יהודים הם. וכן ניתן להשתתף איתם בפעולות שאינם תורניות.

ג. יש חוסר הבנה ובלגן גדול בציבור כלפי הרפורמה. הן בציבור החילוני והן הדתי ציוני והן המסורתית. והרפורמים דואגים ליצור את הבלבול הזה. על כן קיים קושי מעשי לחינוך המורכב המובא לעיל בסעי' א-ב.

ככל שהציבור יהיה מחונך יותר להוקיע את דעותיהם ומעשיהם ויבין שאין זו דרך לגיטימית וזו לא יהדות אלא דת אחרת - כך ניתן יותר יהיה לשתף איתם פעולה בעניינים האנושיים. וכן להיפך - ככל שמטשטשים את ההבדל האמוני, האידיאולוגי והערכי - כך יש ליצור ריחוק גדול יותר. במובן הזה, **החינוך הכפול כלפי הרפורמים מסוכן יותר מאשר כלפי החילונים,** כי נראה לציבור כאילו זוהי עוד קבוצה ביהדות.

במדינת ישראל עדיין כוחם של הרפורמים זניח. אבל הם פועלים בצורה חזקה ביותר הן על מנת לקבל את ההכרה הממסדית והן במשיכת קהל מקרב הציבור החילוני והמסורתית. והם גם משתתפים במאבק היוצר ספקות ערכיות ביחס לתורה המסורתית (יחס לנשים, לגוים, לבעלי נטיות הפוכות, התבוללות וגיוור) שמערערים את האמונה בליבות שלומי אמוני ישראל.